

Bākas

Latvijas kultūras kanonā ir diži mākslas darbi – gleznas, skulptūras, grāmatas, mūzika, dziesmas, kino filmas, ēkas, izrādes, arī tautas tradīcijas – izcilākais, ko gadsimtu gaitā radījuši Latvijas cilvēki. Kultūras kanonā ir iekļautas arī ainavas – vērtības, kas veidojušās Latvijas dabas un cilvēku mijiedarbībā. Šīs dabas bagātības – Daugavas loki, meži, jūras krasts, līdzenumi un pauguraines – ir veidojušas mūsu kultūru, identitāti, dzīvesstilu un rakstura iezīmes. Arī šajos tūrisma maršrutos kultūra un daba ir ciešā simbiozē, saplūstot un izrietot viena no otras. Kalnā ir sena pils, no kuras paveras skats uz Daugavu. Kurzemes piekrastē ir vientuļa bāka, kas kādreiz brīdināja kuģus, bet tagad ir koncertzāle. Turklāt, izrādās, robeža, kur sākas un beidzas dabas ainava, nav nemaz tik viegli novelkama. Arī uz blokmājas jumta var justies kā kalnā un no augšas saredzēt upi trotuārā.

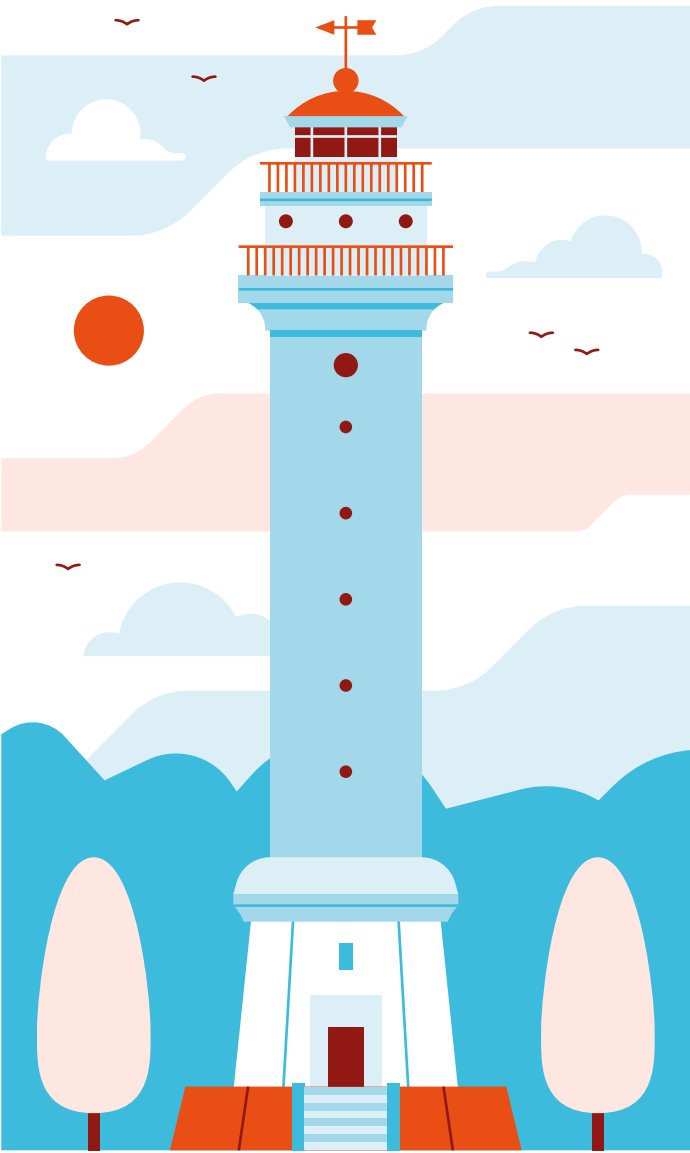
Baudi ceļojumu vienā no pieciem maršrutiem un vēro, kā dažādās Latvijas novadu ainavās ieskanas arī kultūras kanona saraksta vērtības!

Agrāk bākas raidīja gaismas signālus, kas palīdzēja kuģotājiem orientēties bezgalīgajos jūras plašumos. Mūsdienās kuģu navigācijas tehnoloģijas ir attīstījušās, tāpēc bāku pamatnozīme lielākoties ir zudusi. Tagad tās kā pensionētas nāras laiski kūko krastā un izdaiļo piejūras ainavu, bet dažas pārtapušas kultūrvietās, kurās notiek koncerti un mākslas izstādes. Piejūras ainava ne velti ir iekļauta Latvijas kultūras kanonā. Jūra nav tikai ostu bizness, zivju zvejošana, bailes no nelūgtiem viesiem vai domas par aizceļošanu. Sēdēšana krastā un skatīšanās uz jūru iesēj cilvēkā savādas ilgas, kas ar laiku šķietami kļūst pat par viņa identitātes daļu.

Balto smilšu liedags un oļiem klātas pludmales, simtgadīgi priežu meži un vētrās izlocīti koku stumbri, pelēkas kāpas un smilšakmens klintis, zvejnieku laivas un vientuļas bākas – tādu mēs pazīstam Baltijas piejūras ainavu. Šajā maršrutā ir iekļautas piecas Ventspils novada bākas – divas Ventspils pilsētas bākas, Užavas bāka, Ovišu bāka un Miķeļbāka. Pastaigas laikā var uzzināt vairāk par bāku vēsturi un nozīmi vietējā kultūrvidē, kā arī apskatīt citus Ventspils piejūras ainavas dabas pieminekļus – piemēram, senos lībiešu un suitu ciemus, Staldzenes stāvkraustu, Užavas dabas liegumu un pelēko kāpu, Ovišu jūrmalu un citus. Bāku ekskursiju var sākt no diviem galiem – ja brauc no Rīgas vai Kuldīgas puses, tad maršruta sākums ir Miķeļbāka, bet, braucot no Liepājas vai Ventspils – Užavas bāka.

MIĶEĻBĀKA

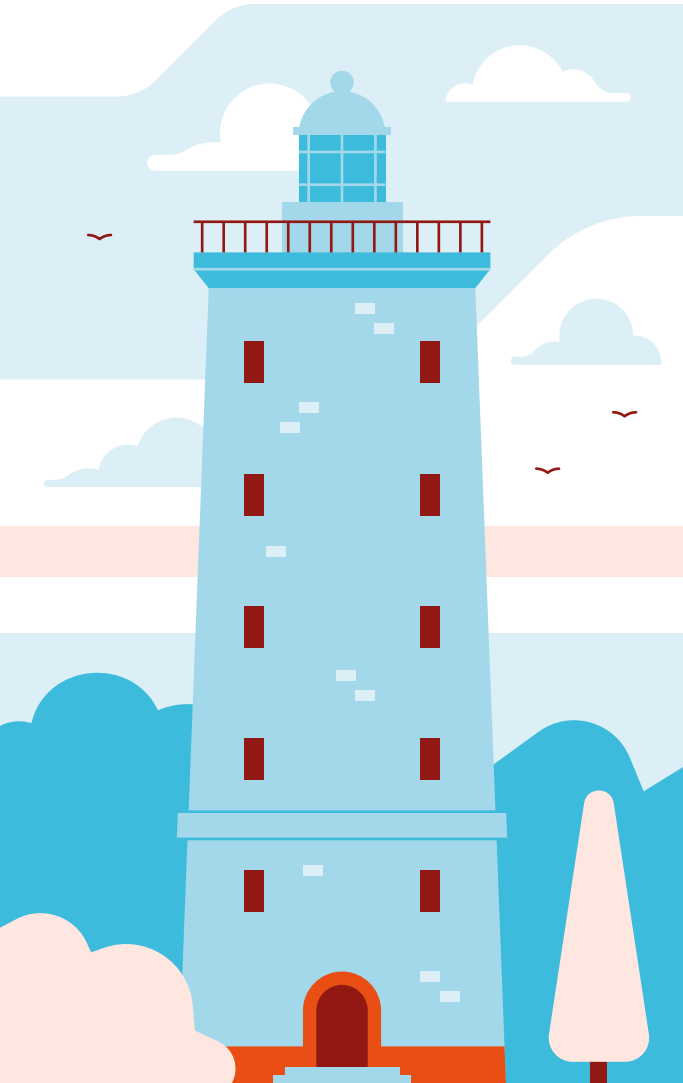

Miķeļbāka ir augstākā bāka visā Baltijā. Tā ir 56 m augsta, un līdz bākas gaismas telpai ved 293 pakāpieni. Ir divas leģendas par to, kā radies bākas nosaukums. Viena vēsta, ka tas dots par godu kādreizējam Svētā Mihaila sēklim, bet otra – bāka nosaukta Aleksandra II brāļa dēla Mihaila vārdā. Vēlāk viens no šiem Mihailiem pārlatviskots par Miķeli. Pirmoreiz bāka šajā vietā uzcelta 1884. gadā, vēlāk tā demontēta un 1934. gadā atkal uzcelta no jauna. 2. pasaules kara laikā, Sarkanajai armijai atkāpjoties, bāka tika uzspridzināta un vēlreiz uzcelta vien 1956. gadā.

Miķeļtornis ir arī viens no 12 vēsturiskajiem lībiešu zvejniekciemiem. Šeit atrodas Miķeļtorņa luterāņu baznīca un kādreizējā lībiešu Pizes kroga ēka. Lībieši šo vietu sauc par Pizi jeb Pizā (latviskojot – kārklu vica jeb zars). Bākas metru biezās sienas esot bijušas par biezu un smagu kāpu smiltīm, tāpēc tā sašķiebusies – līdzīgi kā Pizas tornis Itālijā. Miķeļtorņa kapos uzstādītais piemineklis lībiešu dzejniekiem ir pirmais lībiešiem veltītais piemineklis Latvijā. Šejienu pludmales smiltis ir bagātas ar molusku čaulām.

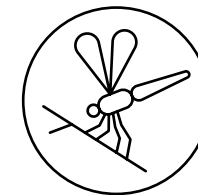
OVIŠU BĀKA

Oviši ir sens lībiešu zvejniekciems – no šejienes līdz Ģipkai stiepjas Līvu krasts, kas ir materiālā un nemateriālā kultūras mantojuma piesātināta lībiešu kultūras telpa. Laikā līdz 1917. gadam šo vietu sauca par Luserortu jeb Liseri. Bākas celtniecība Ovišos sākās jau 1809. gadā, bet trīs gadus vēlāk to pārtrauca karš ar Napoleona armiju. Literatūrā Ovišu bāka pirmoreiz minēta 1846. gadā – šajā laikā bākā bija nodarbināta 14 cilvēku liela apkalpe. Tā ir ne tikai vecākā, bet arī resnākā bāka Latvijā. Torņa diametrs ir 11,5 m, un tas ir veidots kā “tornis tornī”, jo iekšpus akmens mūra ir otrs tornis ar krietni mazāku diametru – 3,5 m. Šādā veidā bāku iespējams nosargāt no ienaidnieka uzbrukuma – sagraujot ārējo torni, iekšējais paliek vesels. Tumsas laikā no Ovišu bākas ir saredzamas Sāmsalas bāku uguns Irbes šauruma otrā krastā. Ovišu bāka ir iekļauta Valsts nekustamo kultūras pieminekļu sarakstā. Tā ir vienīgā bāka Latvijā, kas nav “pensionējusies” un joprojām turpina savu darbību. Pie bākas ir izveidota ekspozīcija par Latvijas bāku vēsturi, apskatāma jūras boju kolekcija, kā arī šeit regulāri notiek kultūras pasākumi un mākslas izstādes. Latvijas pasts ir izdevis pastmarku ar Ovišu bākas attēlu. Bāka ir 37 m augsta.

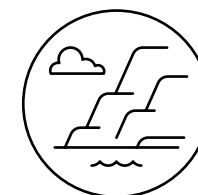

VENTSPILS OSTAS BĀKAS

Ventspils pilsētas bākas atrodas abu ostas molu galos un ir kļuvušas par vienu no pilsētas simboliem. Uzplaukums Ventspils ostā sākās jau 17. gadsimtā hercoga Jēkaba valdīšanas laikā, kad šeit tika izveidota kuģu būvētava, nostiprināts krasts, kā arī uzcelti Ziemeļu un Dienvidu moli. Saglabājušās liecības, ka 1692. gadā kā bāka tika izmantots Ventspils pils tornis, kurā iededzināja uguni, signalizējot par krasta tuvumu. Diemžēl nežēlīgas vētras nopostīja abus molus, bet tos izdevās atjaunot tikai 1905. gadā. Žēlīgs pret Ziemeļu un Dienvidu molu nebija arī 1. pasaules karš, kad Sarkanās armijas karaspēks, pametot savas pozīcijas, iznīcināja visu piejūras infrastruktūru. Abus molus atkal no jauna uzbūvēja 1937. gadā, un tie ir saglabājušies līdz šodienai. Ziemeļu mols ir 2059, bet Dienvidu mols – 1487 m garš. Ziemeļu mola bākai ir sarkana gaisma, bet Dienvidu – zaļa. Abu bāku augstums ir 11 m. Ventspils brīvpilskas teritorijā var apskatīt arī 1934. gadā būvēto loču torni, kas tautā saukts par balto bāciņu.

Pievērs uzmanību augiem un dzīvniekiem! Latvijas pludmalē un priekškāpās ir sastopamas 282 jeb 17,4% no visām valsts augu sugām, kā arī piejūras zonā mājā vismaz puse no Latvijas Sarkanajā grāmatā iekļautajām dzīvnieku sugām.

Pa ceļam uz Užavas bāku pievērs uzmanību Staldzenes stāvkraštam, kas ir augstākais krasts Latvijā! Staldzenes stāvkraštā ir izveidots dabas piemineklis, lai aizsargātu unikālus morēnas atsegumus un citu Baltijas baseina vēsturisko stadiju nogulumus.

UŽAVAS BĀKA

Užavas piejūras ainava atgādina oļiem klātu tuksnesi, kas izklājies blakus simtgadīgo priežu mežiem. Šī bāka ir ne tikai redzama uz Užavas pilsētas ģerboņa, bet arī Užavas alus etiķetes. Par godu bākai izdota pastmarka, un tā ir iekļauta valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā. Pakalns, uz kura tā atrodas, no tāluma atgādina cepamo krāsni, tāpēc kādreiz bāka vāciski dēvēta par *Backofen*. Pirmās ziņas par primitīvām bākām šajā vietā – uz akmens krāvuma kurinātu uguni – saglabājušās jau no 17.–18. gadsimta. Pirmoreiz bāka Užavā uzcelta 1879. gadā, bet 1. pasaules kara laikā tā gandrīz pilnībā iznīcināta. Jaunā bāka uzcelta 1925. gadā uz vecās bākas astoņstūra pamatnes un izskatās identiski savai priekštecei. Šī ir viena no tikai trīs Latvijas bākām, kas brīvi pieejama ikvienam interesentam. Užavas bākā regulāri notiek dažādi kultūras pasākumi un mākslas izstādes. Bākas torņa augstums ir 19 m.

Oļos aug 11 ķērpju sugas un smiltāja neļķe, kas iekrāso pludmales paklāju zaļgani pelēcīgos un iedzeltenos toņos. Ziemeļi un Užava ir vienīgās vietas Latvijā, kurās aug jūrmalas zilpodze, kas iekļauta Latvijas Sarkanajā grāmatā. Tieši zilpodze arī bijusi par iemeslu Užavā izveidot dabas liegumu.

SATURS:
Georgijs Kartašovs, Gļebs Vasiļjevs, Paula Lilienfelde (Ventspils 6. vidusskola). Konsultēja skolotāja Ineta Dejus. Maršruts tapis Latvijas kultūras kanona konkursa (2021/2022) ietvaros.

TEKSTU UN MARŠRUTU ADAPTĀCIJA:
Anete Konste

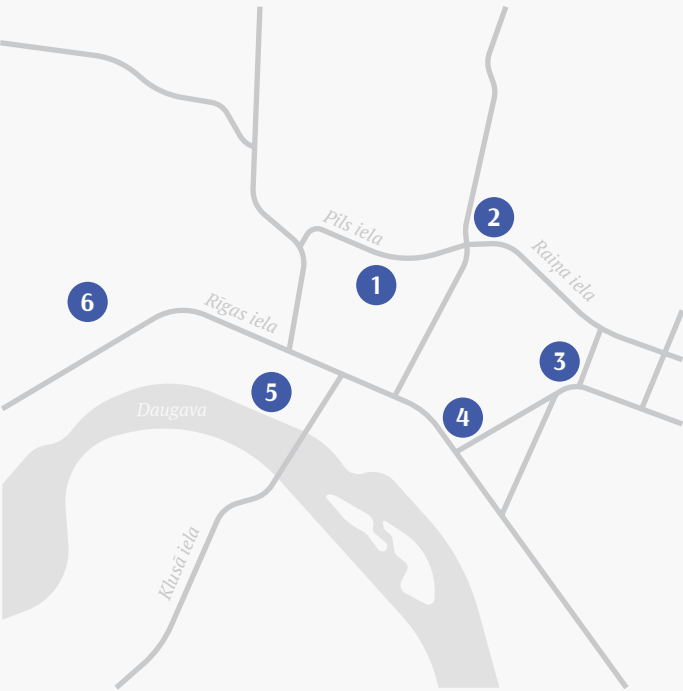
DIZAINS:
Agris Bobrovs

kulturaskanons.lv

Pilsēta pie Daugavas

Latvijas kultūras kanonā ir diži mākslas darbi – gleznas, skulptūras, grāmatas, mūzika, dziesmas, kino filmas, ēkas, izrādes, arī tautas tradīcijas – izcilākais, ko gadsimtu gaitā radījuši Latvijas cilvēki. Kultūras kanonā ir iekļautas arī ainavas – vērtības, kas veidojušās Latvijas dabas un cilvēku mijiedarbībā. Šīs dabas bagātības – Daugavas loki, meži, jūras krasts, līdzenumi un pauguraines – ir veidojušas mūsu kultūru, identitāti, dzīvesstilu un rakstura iezīmes. Arī šajos tūrisma maršrutos kultūra un daba ir ciešā simbiozē, saplūstot un izrietot viena no otras. Kalnā ir sena pils, no kuras paveras skats uz Daugavu. Kurzemes piekrastē ir vientuļa bāka, kas kādreiz brīdināja kuģus, bet tagad ir koncertzāle. Turklāt, izrādās, robeža, kur sākas un beidzas dabas ainava, nav nemaz tik viegli novelkama. Arī uz blokmājas jumta var justies kā kalnā un no augšas saredzēt upi trotuārā.

Baudi ceļojumu vienā no pieciem maršrutiem un vēro, kā dažādās Latvijas novadu ainavās ieskanas arī kultūras kanona saraksta vērtības!

18. gadsimtā Krāslavā sāka valdīt Plāteru dzimta, kuras ģerboni esot rotājis uzraksts: *Melior Mors Macula* – “Labāk nāve nekā negods”. Plāteru dzimtas pārvaldībā Krāslava atradās gandrīz divus gadsimtus un, gods kam gods, pakāpeniski uzplauka, iegūstot cēlas un lepnas pilsētas vaibstus. Plāteri šeit uzcēla ne tikai pils kompleksu, Svētā Ludviga Romas katoļu baznīcu un tirgus laukumu, bet pat kāda nelaimīga milētāja vārdā nosauktais kalns ir saistīts ar lēdiju (arī nelaimīgu) no Plāteru dzimtas. Tagad no šī kalna paveras romantisks skats uz vienu no astoņām Latvijas kultūras kanonā iekļautajām ainavām – Daugavas lokiem.

Krāslava ir otrs apmeklētākais svētceļotāju galamērķis Latgalē uzreiz pēc Aglonas. Šīs pastaigas maršruts ved cauri četriem lieliem apskates objektiem, kurus papildina daži mazāki pieturpunkti – piemēram, vairākus simtus gadu veca aptieka un kāda kolorīta pāra skulptūra. Būs iespēja arī nokļūt vietā, kurā uzņemtas ainas no pēdējā laikā populāras latviešu filmas. Visa ekskursija aizņems aptuveni 2 stundas.

KRĀSLAVAS GRĀFU PLĀTERU PILS KOMPLEKSS

Vecā pils

1729. gadā Latgales un Daugavpils stārasts Jans Ludvigs Plāters par 14 000 dālderiem iegādājās Krāslavu un kopā ar ģimeni pārvācās šeit uz dzīvi. Vēlāk viņa dēls Konstantīns Ludvigs Plāters Jāņupītes krastā pēc itāļu arhitekta Antonio Parako projekta sāka celt trīsstāvu baroka pili, kas literatūras avotos tiek dēvēta par Veco pili. Ēkas augšējos divos stāvos vēlāk tika izvietota Plāteru bibliotēka, kuras kolekcijā bija aptuveni 20 000 grāmatu, kā arī atlanti, rokraksti, gravīras un senas kartes. No šīs kolekcijas saglabājusies tikai pavisam neliela daļa, kas šobrīd atrodas Rēzeknes bibliotēkā.

Jaunā pils

Ap 1765. gadu Konstantīns Ludvigs Plāters sāka celt pils kompleksa centrālo ēku jeb Jauno pili. Baroka stila mūra ēka ar neparasto mansarda jumtu tika būvēta Daugavas ielejas krasta augšdaļā, no kurienes paverās brīnišķīgs

MAZĀS DZIRNAVAS

Šai Daugavas labā krasta pietekai ir trīs nosaukumi – Joņupeite, Krāslava un Kroslauka. Uz upītes grāfi Plāteri 18. gadsimtā izbūvēja divas dzirnavas – Lielās jeb Lejas un Mazās jeb Rubuļa. Lielās dzirnavas 1920. gadā tika piešķirtas Brīvības cīņu dalībniekam un Lāčplēša kara ordeņa kavalierim Arturam Aparniekam, kurš tās pārveidoja par lielu rūpniecības uzņēmumu. Vēlāk Lielās dzirnavas nojauca, bet Mazo dzirnavu akmens būve Raiņa ielā joprojām ir saglabājusies.

skats uz ainaviski kanoniskajiem Daugavas lokiem. Vēlāk, 18. un 19. gadsimta mijā, ēkas fasādi pārbūvēja atbilstoši klasicisma stila principiem. Apkārt pilij tika izveidots komplekss ar muižas saimniecības ēkām, laidariem, stalli, ledus pagrabiem, oranžēriju un 22 hektārus plašu dārzu.

1984. gadā restaurācijas darbu laikā Jaunajā pilī tika atklāti seni sienu gleznojumi, kuru autors, iespējams, ir Krāslavas Romas katoļu baznīcas altārglezņas autors – mākslinieks Filipo Kastaldi. Gandrīz 40 gadu pils stāvēja pamesta, bet 2011. gadā beidzot tika pabeigti apjomīgi vēsturiskā kompleksa renovācijas darbi.

Skulptūra “Grāfu pāris”

Šis pāris pils pagalmu apdzīvo tikai pāris gadus, bet jau šeit iederas kā savējie, ātri vien kļūstot par vienu no kompleksa kolorītākajiem elementiem.

Parka grotas

Plāteru dzimta parka rekonstrukcijas laikā ap 1843. gadu no laukakmeņiem un šūnakmeņiem izbūvēja divas romantiski melanholiskas grotas. Viena no grotām ar pazemes eju un pils sargu – lauvu – ir atjaunota un pieejama apmeklētājiem.

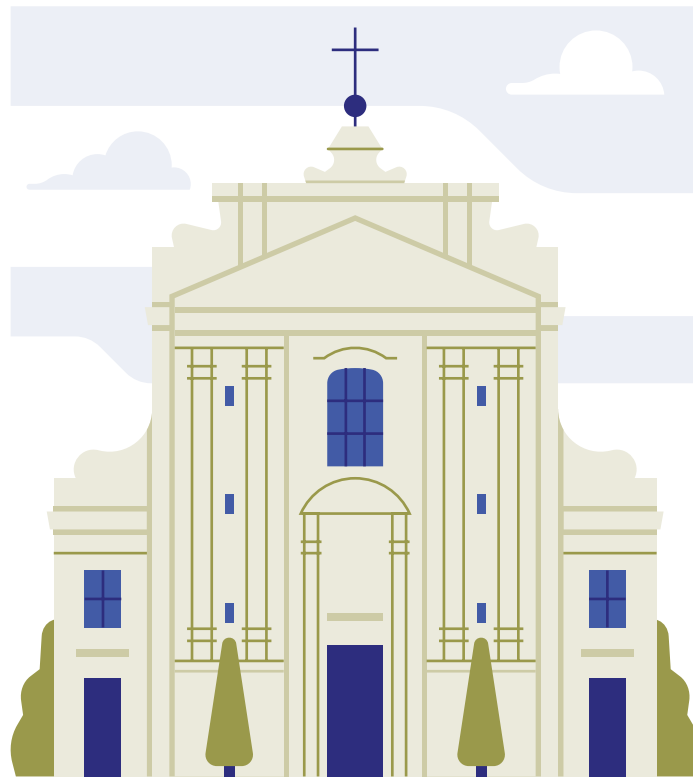

3

KRĀSLAVAS SVĒTĀ LUDVIGA ROMAS KATOĻU BAZNĪCA

1676. gadā kādreizējās baznīcas vietā Juris de Lundingshauzens-Volfs uzcēla lielu koka dievnamu. Pēc pusgadsimta Krāslava nonāca Plāteru dzimtas pārvaldībā, un Konstantīns Ludvigs Plāters tās vietā lika izbūvēt šo skaisto baroka baznīcu, kas pabeigta 1755. gadā. Projekta autors ir itāļu arhitekts Antonio Paroko, tāpēc ēka likumsakarīgi līdzinās daudziem šajā laikā celtajiem Romas dievnamiem. 2. pasaules kara laikā, Sarkanajai armijai atkāpjoties, baznīca tika aizdedzināta, ugunsgrēkam pilnībā iznīcinot Svētā Donata altāri un ērģeles.

2003. gadā, norisinoties baznīcas restaurācijai, aiz 19. gadsimtā tapušās altārglezas tika atrasts gadsimtu senāks altāris, kura autors ir mākslinieks Filipo Kastaldi. Mākslas darba sižetā ir attēlots Svētais Ludvigs, kurš, dodoties Krusta karā, saņem arhibīskapa svētību.

4

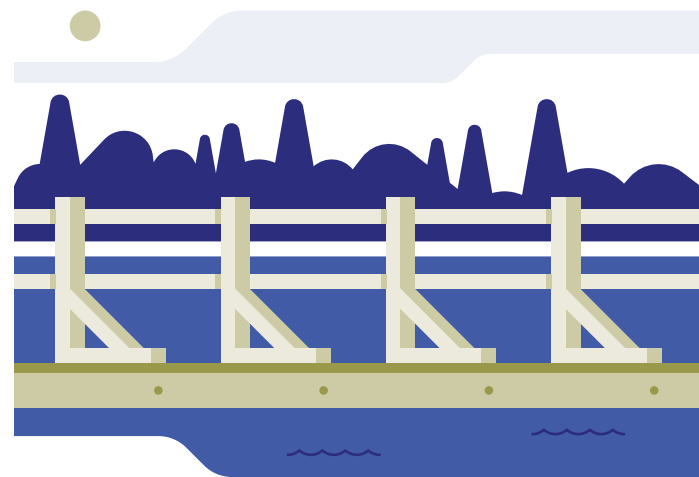
TIRGUS LAUKUMS

Tirgus laukums Krāslavā pēc Plāteru dzimtas pasūtījuma tika uzcelts 18. gadsimtā, izvēloties tolaik stratēģiski svarīgu vietu – blakus galvenajam pasta ceļam no Rīgas uz Maskavu. Laukuma centrā atradās 1752. gadā celtais rātsnams un aptieka, kurā, starp citu, zāles un citas veselībai noderīgas lietas tirgo joprojām. Mūsdienās laukumā izveidota strūklaka pilsētas ģerboņa formā, attēlojot peldošu sudraba burukuģi ar pieciem airiem. Katrs airis simbolizē kādu no nacionalitātēm – latviešus, krievus, baltkrievus, poļus un ebrejus –, kuri gadsimtu gaitā plecu pie pleca dzīvojuši Krāslavas teritorijā.

5

PONTONU TILTS

Aptuveni 25 gadu garumā vienīgais tilts, kas savienoja Krāslavas abus krastus, bija veidots no pontoniem – peldošās konstrukcijas balstiem. Tiltam negāja viegli – dažkārt sapieriem pavasarī nācās spridzināt tilta augšpusē sasalušo ledu, bet citkārt palu ūdens norāva kādu pontonu un aiznesa prom pa straumi. Ledus iešana Daugavā tolaik līdzinājās dabas katastrofai, apdraudot tiltus un arī apkārt esošās mājas. 1991. gadā tika pabeigta dzelzsbetona tilta būvniecība, un šobrīd vienīgās pāri palikušās liecības par kādreizējo pontonu tiltu ir krastā esošās betona plāksnes. Krāslavas dzelzsbetona tilts ir īpašs ar to, ka tas ir pirmais vai arī tieši pēdējais (atkarīgs, no kuras puses skatās) Daugavas tilts, kas atrodas Latvijas teritorijā. Šajā vietā filmētas vairākas režisora Viestura Kairiša filmas “Piļsāta pi upis” (2020) epizodes.

6

KARŅICKA KALNS

Leģenda vēsta, ka tālajā 1838. gadā vienā no pils greznajām ballēm Plāteru meita Emīlija iepazinās ar Eversmuižas īpašnieku virsnieku Juzefu Karņicki. Abi viens otrā iemīlējās, taču Plāteru dzimta negribēja pieļaut abu savienības izdošanos. Nelaimīgie mīlētāji nolēma, ka vieglāk būs doties nāvē – Jozefs plānoja nošauties Krāslavas pilskalnā, bet Emīlija – izlēkt pa pils trešā stāva logu. Naktī no 3. uz 4. augustu Jozefs tiešām nošāvās, bet Emīliju no nāves izglāba viņas kalpone. Vietā, kurā jaunieši gāja bojā, uzstādīts pieminēklis, uz kā iekalti Mateja evaņģēlija vārdi poļu valodā: “Netiesājiet, un jūs netiksiet tiesāti.” Par godu jaunieša uzticīgajai mīlai šī virsotne tiek dēvēta par Karņicka vai Milestības kalnu.

NB! No Karņicka kalna paveras elpu aizraujošs skats uz vienu no Latvijas dabas saldajiem ēdieniem – Daugavas lokiem! HES izbūves dēļ pavasara plūdi vairs neapdraud Daugavas lejteci un Rīgu, bet posmā Krāslava–Daugavpils likteņupe joprojām spēj pārsteigt ar negantām ledus straumēm un acis žilbinošu viņu sablivējumiem.

SATURS:
Laura Dzalbe, Jeļizaveta Abrosimova, Daniels Vagalis (Krāslavas ģimnāzija). Konsultēja skolotāja Inga Skerškāne. Maršruts tapis Latvijas kultūras kanona konkursa (2021/2022) ietvaros.

TEKSTU UN MARŠRUTU ADAPTĀCIJA:
Anete Konste

DIZAINS:
Agris Bobrovs

kulturaskanons.lv

LATVIJAS
KULTŪRAS
KANONS

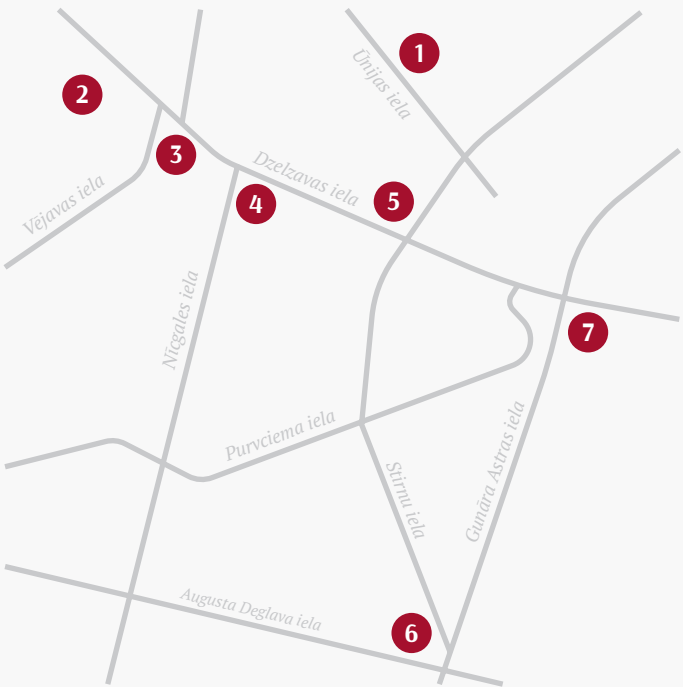
L N B
LATVIJAS
NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

LATVIJAS
KULTŪRAS
AKADĒMIJA

Pastaiga pa Purvciemū

Latvijas kultūras kanonā ir diži mākslas darbi – gleznas, skulptūras, grāmatas, mūzika, dziesmas, kino filmas, ēkas, izrādes, arī tautas tradīcijas – izcilākais, ko gadsimtu gaitā radījuši Latvijas cilvēki. Kultūras kanonā ir iekļautas arī ainavas – vērtības, kas veidojušās Latvijas dabas un cilvēku mijiedarbībā. Šīs dabas bagātības – Daugavas loki, meži, jūras krasts, līdzenumi un pauguraines – ir veidojušas mūsu kultūru, identitāti, dzīvesstilu un rakstura iezīmes. Arī šajos tūrisma maršrutos kultūra un daba ir ciešā simbiozē, saplūstot un izrietot viena no otras. Kalnā ir sena pils, no kuras paveras skats uz Daugavu. Kurzemes piekrastē ir vientuļa bāka, kas kādreiz brīdināja kuģus, bet tagad ir koncertzāle. Turklāt, izrādās, robeža, kur sākas un beidzas dabas ainava, nav nemaz tik viegli novelkama. Arī uz blokmājas jumta var justies kā kalnā un no augšas saredzēt upi trotuārā.

Baudi ceļojumu vienā no pieciem maršrutiem un vēro, kā dažādās Latvijas novadu ainavās ieskanas arī kultūras kanona saraksta vērtības!

Iedzīvotāju skaita ziņā Purvciems varētu būt ceturtnā lielākā Latvijas pilsētn – šeit dzīvo aptuveni 60 000 cilvēku. Daudz leģendū klist par šo vietu, kādreizējo Hausmaņa purvu, kam cauri braucot slīka pajūgi un pazuda lopi. Ar laiku purva kūdras slāņi kļuva stabilāki, un 18. gadsimta beigās šeit parādījās pirmās muižas. 19. gadsimta sākumā teritoriju savā īpašumā ieguva Grebenščikova vecticībnieku draudze, un Purvciemā sarādās lērums mazu viensētu. Šai vietai raksturīgā ainava – padomju dzelzsbetona džungļi – sāka veidoties tikai ap 1965. gadu, kad apkaimē sāka celt mājas VEF un citu rūpniec strādniekiem.

Tagad par mūsdienu viensētām kļuvušas blokmājas, vienai lielai saimei dalot kāpņu telpu un pagalmu, dažus apkaimes lielveikalus, kafejnīcas un izklaides vietas. Neatņemama Purvciema ainavas daļa ir arī privātmāju senlejas un modernu daudzstāvu ēku pakalni. Šeit var atrast arī iezīmes no citām Latvijas kultūras kanonā iekļautajām ainavām – pagalmi un stāvlaukumi ir mikrorajona līdzenumi, ielas un trotuāri – Purvciema upes un senlejas. Teju katras mājas pagalmā var satikt kādu no majestātiskajiem šī rajona pamatiedzīvotājiem – Purvciema kaķiem. Izrādiet viņiem cieņu, šie ir rajona īstie saimnieki!

Ekskursijas maršruts ir 4,8 km garš un aizņem aptuveni 1 h.

NB! Ja vēlies ekskursijas laikā apskatīt arī Meteorītu muzeju, vizīte jārezervē iepriekš pa telefonu +371 2545 3600 vai e-pastu: info@meteoriti.lv

64. VIDUSSKOLA

Pirmoreiz zvans uz stundu šeit atskanēja 1971. gadā. 64. vidusskolā topošie aktieri un mākslas mīlētāji jau kopš skolas pirmsākumiem var mācīties īpašā teātra novirziena klasē. Tagad skola ir pāraugusi savu sākotnējo ēku un izpletusies divās vietās – te, Ūnijas ielā 93, atrodas vidusskola, bet Burtņieku ielā 34 – sākumskola. Nomainoties četriem direktoriem, simtiem skolēnu šajās telpās ir rēķinājuši, dziedājuši, cīnījušies ar paaugstinātu adrenalīnu pirms kontroldarbiem, mēģinājuši apvest ap stūri savus skolotājus un laužuši cits citam sirdi. Starp citu, 1982. gada 9. februārī šajā ēkā norisinājās kāds ļoti romantisks notikums. Meitene, kura stāvēja, atspiedusies pret ķīmijas kabineta palodzi, pēkšņi izdzirdēja sajūsmas pilnu: “Ooooo!” Diemžēl puisis to nebija veltījis viņai, bet gan uz skolotāja galda esošajam kodoskopam. Tomēr pēc mirkļa viņš pamanīja arī meiteni. Skatiena zibsnis, šķietami īss, bet vienlaikus – bezgalīgs. Pēc mēneša abi saderinājās, bet Līgo dienā – svinēja kāzas. Rūgts!

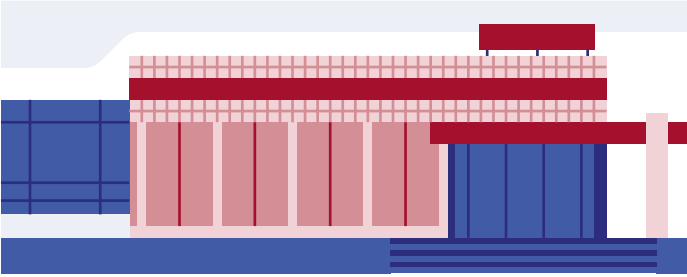
MADONAS IELAS NAMI

Šīs 1980. gados celtās 16 un 18 stāvu augstās, no monolitā dzelzsbetona blokiem sastāvošās mājas bija jaunums Latvijas arhitektūrā. Neparastās formas dēļ vietējie iedzīvotāji mājas sauca par kukurūzas vālitēm. Līdz pat 2007. gadam šie bija augstākie pakalni jeb dzīvojamās mājas Daugavas labajā krastā, tagad šis statuss pieder dzīvojamajai ēkai *Astra Lux* Gunāra Astras ielā, Purvciemā.

MINSKA

Viena daļa par Purvciema sirdi uzskata “Mēbeļu namu”, bet citi – tirdzniecības centru “Minska”. 1975. gadā šeit tika uzcelts pirmais iepirkšanās centrs Latvijā. Pie ieejas slējās liels, monumentāls betona aplis, bet bērnu sajūsmu raisīja kafejnīcas “Sarkangalvīte” pasaku tēlu vitrāžas. Lai gan jauni veikali vēra durvis arī citur, šis bija kas īpašs – jauna pārticības laikmeta simbols, kas ļāva domāt, ka mūžīgo rindu un deficīta preču laiki beidzot būs aiz muguras. Par “Minsku” tolaik rakstīja citu padomju republiku avīzēs arī tālu aiz Latvijas robežām. Diemžēl 1990. gados pēc neatkarības atgūšanas Minskas apkārtnē tāpat kā daudz kur Rīgā ienāca jauna kriminālā realitāte – tika demolēts, laupīts, dedzināts un spridzināts. Mūsdienās no kādreizējā “Minskas” spožuma pāri palicis visai maz. Starp citu, Baltkrievijas galvaspilsētā Minskā atrodas ļoti līdzīgs tirdzniecības centrs ar nosaukumu “Rīga”.

4

METEORĪTU MUZEJS

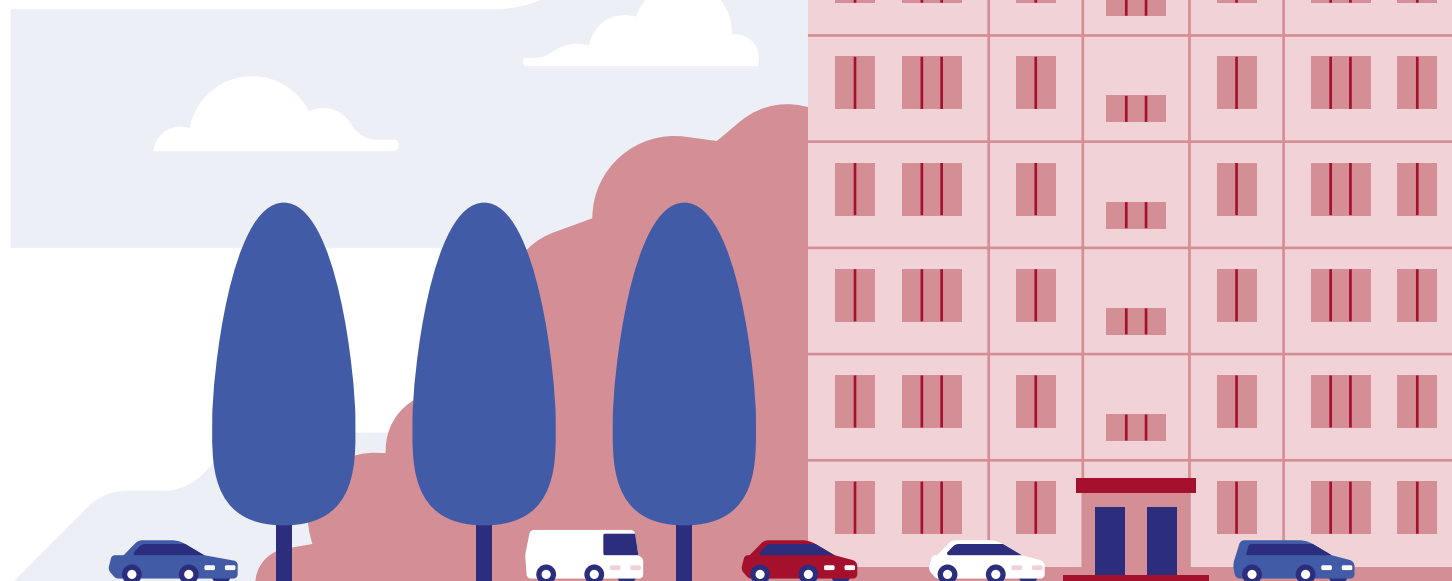

Tas tiešām ir muzejs? Jā, ir! Iespējams, kolorītākais muzejs Rīgā un pavisam noteikti – vienīgais meteorītu muzejs Latvijā, Purvciema ainavas dabas retums. Šī mazā, šķietami necilā ēka sevī slēpj milzīgā visuma plašumu un zināšanas. Muzeja mērķis ir veicināt meteorītikas un ar to saistīto zinātņu attīstību un popularizēšanu Latvijā. Apmeklējums – tikai ar iepriekšēju pierakstu.

5

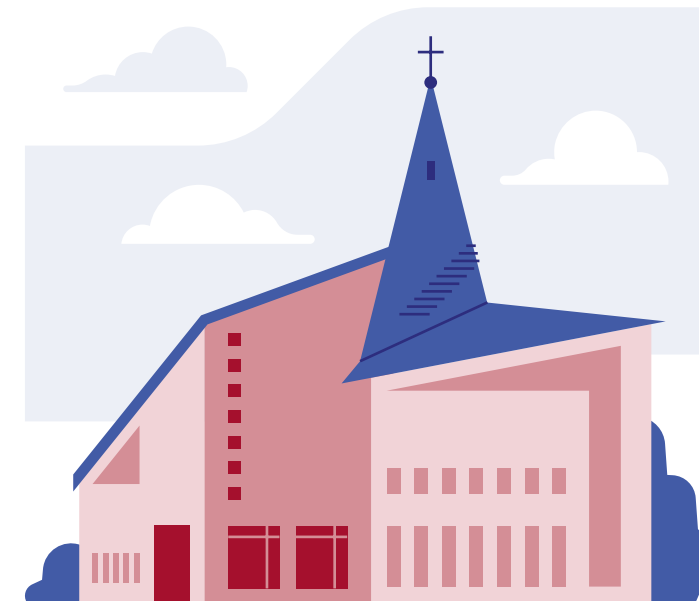
ĶĪNAS MŪRIS

Šis ir Purvciema slavenais stāvkrasts – tipiskas padomju laika deviņstāvu dzīvojamajās mājas, kas aizņem lielāko daļu Dzelzavas ielas. Šīs 602. sērijas daudzdzīvokļu ēkas Purvciemā straujā tempā sāka būvēt 1970. gados. Ilgus gadus ēku kompleksu rotāja PSRS līdera Leonīda Brežņeva attēls, tāpēc šo vietu sauca par “brežņovku”. Tagad tautas valodā māju rindas iesauktas par Ķīnas mūri un Kremļa sienu. 2016. gadā šeit norisinājās režisores Kristas Burānes izrāde “Robežas”, kuras apmeklētāji varēja ar aizsietām acīm doties ciemos pie mikrorajona iedzīvotājiem un noklausīties viņu stāstus.

6

RĪGAS VISSVĒTĀS TRĪSVIENĪBAS ROMAS KATOĻU BAZNĪCA

Vienā no Rīgas rosīgākajiem krustojumiem, kurā satiekas divas lielas Rīgas transporta upes, starp “maķīti” un lielveikalu iespraukusies ļoti neparasta baznīca. Rīgas Vissvētās Trīsvienības Romas katoļu baznīca durvis apmeklētājiem pēc dažādiem sarežģījumiem vērā tikai 2006. gadā – sešus gadus pēc būvdarbu uzsākšanas. Stūrainās baznīcas formas sasaucas ar mikrorajona ainavā dominējošo kantaino, vienkāršo arhitektūru, bet visas celtnes slīpnes un vertikāles tiecas augšup, uz debesīm. Altāra spilgtākais elements ir 6x10 m liela eļļas glezna, kuras autors ir Ēriks Puzāns. Zīmīgi, ka baznīcas zāle ar 312 draudzes vietām atrodas nevis pirmajā, bet otrajā stāvā – tuvāk debesīm.

7

MĒBEĻU NAMS

Mēbeļu nams ir Purvciema pils! Viena no ievērojamākajām padomju laika arhitektūras pērlēm Rīgā – Padomju Savienības IKEA. Sešās tirdzniecības zālēs padomju cilvēks varēja atrast visu, ko sirds kāro – sākot no puķu vāzes līdz mēbeļu komplektam visam dzīvoklim. 1981. gadā atklātā ēka bija modernākais tirdzniecības centrs visā Baltijā un runāja par to – visā padomju savienībā. Pēc vairāk nekā 40 pastāvēšanas gadiem šodien ēka veic to pašu funkciju, ko savos pirmsākumos – te var iegādāties mēbeles. Interesanti, ka “Mēbeļu nams” ir pievilinājis un iedrošinājis arī citus šīs nišas tirgotājus, mēbeļu veikaliem citam pēc cita uzrodoties teritorijā starp divām lielām transporta upēm – Gunāra Astras un Dzelzavas ielu. Mēbeļu nama arhitekti ir Sergejs un Raimija Luboviči.

SATURS:
Viktorija Graubiņa, Beatrise Solima, Emīls Zvirbulis (Rīgas 64. vidusskola). Konsultēja skolotāja Inita Reimandova. Maršruts tapis Latvijas kultūras kanona konkursa (2021/2022) ietvaros.

TEKSTU UN MARŠRUTU ADAPTĀCIJA:
Anete Konste

DIZAINS:
Agris Bobrovs

kulturaskanons.lv

LATVIJAS
KULTŪRAS
KANONS

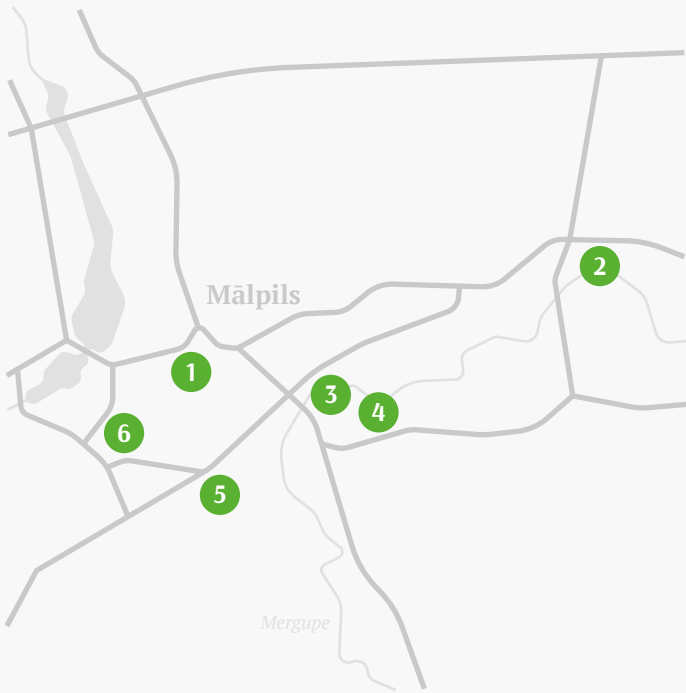
L N B
LATVIJAS
NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

LATVIJAS
KULTŪRAS
AKADEMIJA

Skulmju dzimta

Latvijas kultūras kanonā ir diži mākslas darbi – gleznas, skulptūras, grāmatas, mūzika, dziesmas, kino filmas, ēkas, izrādes, arī tautas tradīcijas – izcilākais, ko gadsimtu gaitā radījuši Latvijas cilvēki. Kultūras kanonā ir iekļautas arī ainavas – vērtības, kas veidojušās Latvijas dabas un cilvēku mijiedarbībā. Šīs dabas bagātības – Daugavas loki, meži, jūras krasts, līdzenumi un pauguraines – ir veidojušas mūsu kultūru, identitāti, dzīvesstilu un rakstura iezīmes. Arī šajos tūrisma maršrutos kultūra un daba ir ciešā simbiozē, saplūstot un izrietot viena no otras. Kalnā ir sena pils, no kuras paveras skats uz Daugavu. Kurzemes piekrastē ir vientuļa bāka, kas kādreiz brīdināja kuģus, bet tagad ir koncertzāle. Turklāt, izrādās, robeža, kur sākas un beidzas dabas ainava, nav nemaz tik viegli novelkama. Arī uz blokmājas jumta var justies kā kalnā un no augšas saredzēt upi trotuārā.

Baudi ceļojumu vienā no pieciem maršrutiem un vēro, kā dažādās Latvijas novadu ainavās ieskanas arī kultūras kanona saraksta vērtības!

Mālpils vēsture ir cieši saistīta ar Skulmju dzimtu, kurai pieder gleznotāji Oto Skulme, Džemma Skulme un Uga Skulme, kā arī tēlniece Marta Skulme un latviešu teātra un kino aktieris Valentīns Skulme. 2022. gadā Valentīnam Skulmem apritēja 100 gadu jubileja, tāpēc liela ekskursijas daļa veltīta tieši viņam. Skulme darbojies Eduarda Smiļģa Dailes teātrī, tostarp spēlējot lomas tādās Latvijas kultūras kanonā iekļautās izrādēs kā “Brands” un “Uguns un nakts”. Starp viņa 32 nospēlētajām lomām kino ir arī barona tēls kanonā iekļautajā filmā “Purva brīdējs”, bet mazākas lomas bijušas filmās “Sprīdītis” un “Vella kalpi”. Mūža otrajā pusē viņš kopā ar sievu Ināru dzīvojis Skulmju mājās, kurās šobrīd izveidota viņam veltīta piemiņas istaba. Ekskursijas laikā var baudīt Vidzemes dabu un kultūras kanonā iekļautās Latvijas mežu ainavas, aplūkot arhitektūras pieminekļus – Mālpils baznīcu un Mālpils muižu, tostarp paviesoties vienā no lielākajiem lauku kultūras namiem Latvijā.

Ekskursijas maršruta garums ir 9 km. Nepieciešamais laiks maršruta veikšanai kājām – 4 līdz 5 h. Braucot ar automašīnu, ekskursija aizņems aptuveni 2 h.

NB! Ekskursiju Skulmju mājā vēlams pieteikt iepriekš! Ja vēlies nakšņot Mālpils muižā vai baudīt vakariņas muižas restorānā, arī tādā gadījumā rezervācija jāveic savlaicīgi.

MĀLPILS KULTŪRAS CENTRS

Pirms pusgadsimta – 1972. gadā – Mālpili sāka būvēt vienu no trim Latvijas eksperimentālajiem paraugciematiem. Sākumā tika uzceltas daudzdzīvokļu mājas, vēlāk padomes ēka, kinoteātris un, protams, kultūras nams, kura celtniecību pabeidza vien 1988. gadā. Toties šis joprojām ir viens no lielākajiem lauku kultūras namiem Latvijā, kurā notiek aktīva kultūras dzīve. Te atrodas izstāžu zāle, bibliotēka, lietišķās mākslas studija, keramikas studija, Mālpils Mūzikas un mākslas skola, kā arī tikšanās vieta dažādiem amatiermākslas kolektīviem. Kultūras nama trešā stāva foajē pie kāpnēm apskatāma gleznotājas Džemmas Skulmes glezna “Tautumeita”.

SKULMJU DZIMTAS MĀJAS

Sākotnēji mājā atklāta tēlnieces Martas Skulmes un gleznotāja Oto Skulmes piemiņas istaba, kam vēlāk pievienojusies istaba, kas veltīta aktierim Valentīnam Skulmem. Daļu dzīves aizvadot komunālajā dzīvoklī kopā ar svešiem cilvēkiem, Valentīns Skulme sapņoja par savu māju ar dārzu un sētu apkārt. Un tādu viņš ieguva Mālpilī. Ēkā pie sienas karājas pulkstenis, kas mūžīgi rāda pulksten 5.00 pēcpusdienā – laiku, kad Valentīns Skulme ik dienu malkoja sievas Ināras uz malkas plīts vārīto kafiju. Apmeklētāji var paviesoties arī otrā stāva verandā, no kuras paveras brīnišķīgs skats uz mācītājmuižu un likumaino Vidzemes likteņupīti – Mergupi.

Netālu no mājām esošā Vilku grava pieminēta rakstnieces un sieviešu tiesību aktivistes Ivandes Kaijas savulaik skandalozajā romānā “Iedzimtais grēks”. Skulmju māju dārzā atrodas arī Eduardam Smiļģim veltīts akmens, bet nogāzē izveidota tēlniekam Kārlim Zemdegam veltīta terase.

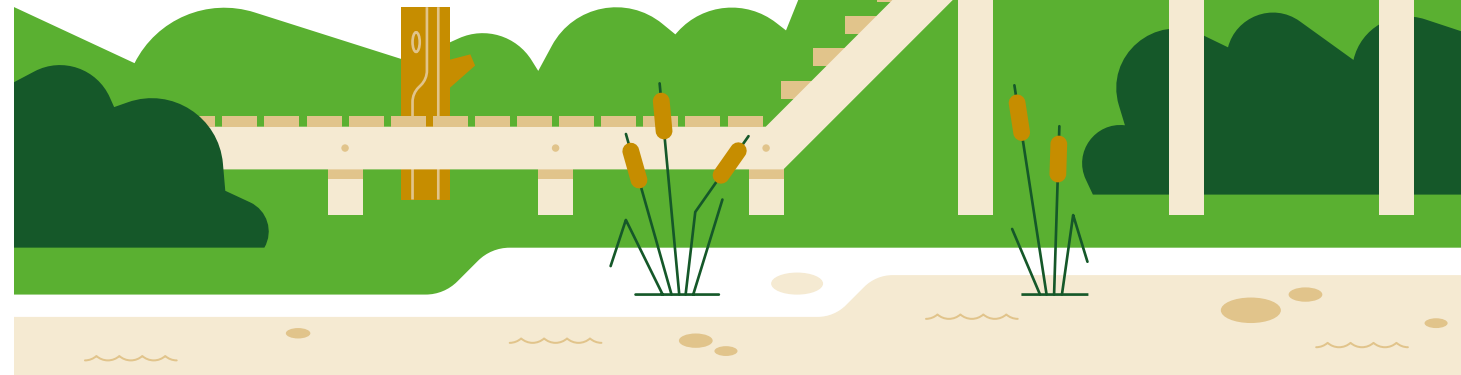
Bez iepriekšējas pieteikšanās māju var apmeklēt piektdienās un sestdienās no plkst. 11.00 līdz 15.00. Pārējā laikā lūgums ekskursijai pieteikties iepriekš, zvanot pa telefonu +371 25451179. Apmeklētāji šeit aicināti arī piedalīties spēlē “Vasarnīcas noslēpums”, meklējot pazudušus priekšmetus un uzzinot dažādus faktus par Skulmju dzimtas personībām.

3

MĀLPILS DABAS TAKA

Pastaigājoties pa Mālpils dabas taku un sekojot vijīgi līkločainajai Mergupei, iespējams nonākt intimā divvientulībā ar gleznaino Vidzemes mežu ainavu. Dabas takas pastaigu iespējams sākt jebkurā punktā. Vienā takas galā atrodas novada brangākais koks – Skulmes dižozols –, kam vārds dots par godu gleznotājam Oto Skulmem. Šī koka platums ir 6,54 m, kas nozīmē, ka dižozola pilnīgai apskaušanai būtu nepieciešami gandrīz trīs Kristapi Porziņģi (Latvijas basketbolistam, starp citu, ir sestais platākais roku tvērums NBA). Otrā takas galā ir Saules vārtu kalns, kas atrodas blakus viduslaiku pilsvietai. Šajā teritorijā, iespējams, pirms 2000 gadiem dzīvojušas seno lībiešu ciltis. Takas vidū ir Mālpils kapsēta, kurā apglabāts aktieris Valentīns Skulme. Pa ceļam iespējams apskatīt gan Vilku gravu, gan Ivandes Kaijas romānā “Iedzimtais grēks” pieminēto “Draudzības akmeni”. Kādreiz akmens bijis tik liels, ka uz tā varēja draudzīgi sasēsties vairāki cilvēki. Šobrīd no akmens redzama tikai pati virsotne, bet lielāko tā daļu nosegušas upes sanestās smiltis. Dabas takas garums ir 6,5 km.

4

VALENTĪNA SKULMES KAPA VIETA

Kapsēta Mālpili izveidota jau 1773. gadā. Šeit ir saglabājusies baroka arhitektūras kapliņa, kuras tornī joprojām šūpojas ar 1775. gadu datēts zvans. Mālpils kapsētā ir apglabāts Valentīns Skulme – savdabīgs aktieris un liels aristokrāts, kurš tā arī līdz galam nespēja pieņemt visnotaļ pieticīgo un nepavisam ne karalisko dzīvi Padomju Savienībā. Teātri viņš iemīlēja jau bērnībā, viesojoties darbā pie tēva brāļa Oto Skulmes, kurš bija ne tikai gleznotājs, bet arī Dailes teātra scenogrāfs. Aktierim ļoti patikusi koši zila krāsa, un sieva Ināra viņa dzimšanas dienā 21. aprīlī vienmēr dāvājusi zilas hiacintes. Ja gribas atstāt kādu ziedu aktiera piemiņai, tad noteikti vislabāk kaut ko zilu! Kapsētā apglabāti arī Valentina Skulmes dēls Atis Skulme, literatūrkritiķe Skaidrīte Sirsone un valodniece Zelma Sirsone.

5

MĀLPILS EVANGĒLISKI LUTERISKĀ BAZNĪCA

Visdrīzāk pirmā baznīcas ēka šeit celta 14. gadsimta beigās, kad Mālpili tika uzbūvēta arī viduslaiku pils. Baznīcas vecais bronzas zvans, kas kara laikos bija pazudis vai speciāli paslēpts zem ūdens, pēkšņi atradās 2004. gadā Mergupes krastā netālu no viduslaiku pilsdrupām. Tas ir datēts ar 1596. gadu un šobrīd atrodas Turaidas muzeja rezervātā.

1764. – 1766. gadā uz vecajiem baznīcas pamatiem tapa jauna mūra celtne ar lieliem logiem un greznu barokālu torni. Apkārt baznīcai bija laukakmeņu mūra sēta, kuras atliekas ir saglabājušās joprojām. 1930. gadā mākslinieks Oto Skulme baznīcai uzdāvināja savu altārgleznu “Kristus ērkšķu vainagā”, kurā attēlotais Jēzus līdzinoties toreizējam Dailes teātra direktoram Eduardam Smiļģim. 1980. gados altārglezna tika nozagta, bet 2003. gadā Džemmai Skulmei izdevās atpirkt un restaurēt tēva gleznoto darbu.

6

MĀLPILS MUIŽA

Pirmās liecības par Mālpils ordeņa pili vēstures dokumentos atrodamas jau kopš 1413. gada. Pils ir atradusies aptuveni 150 m uz austrumiem no Mālpils luterāņu baznīcas. 1760. gadā landrāts Gustavs fon Taube apvienoja Mālpils muižu ar Vites muižu, izveidojot plašāku muižas kompleksu. Apkārt klasicisma stilā celtajai galvenajai ēkai tika ierīkots barokāls parks ar romantiskiem pastaigu celiņiem, mīlestības tiltiņu un gleznainiem dīķiem, kuros čaloja strūklakas un ziedēja ūdensrozes. 1905. gada revolūcijas laikā Mālpils muiža tika nodedzināta un iznīcinātas ēkas koka konstrukcijas. Pēc nemieru apspiešanas tika uzsākti ēkas atjaunošanas darbi, izveidojot ēku tādu, kādu to redzam arī šodien. Muižas projekta autors ir arhitekts Vilhelms Bokslafs. 20. gadsimta laikā šeit atradušās dažādas izglītības iestādes un Mālpils Zemkopības un meliorācijas muzejs.

Šodien Mālpils muiža ir restaurēta, tajā izveidota dizaina viesnīca, kā arī viens no Latvijas labākajiem restorāniem. Restaurācijas darbu laikā atjaunoti muižas kamīni un vairākas vecās podiņu krāsnis, ozolkoka kāpnes, deju zāles zvaigžņu parkets un tumšie ozolkoka paneļu griesti. Muižas zālē var aplūkot Skulmju dzimtas gleznotāju – Ugas, Džemmas un Oto – mākslas darbus.

SATURS:

Ingars Jēkabsons, Elizabete Ģērmane, Kitija Stanke, Linda Verze (Mālpils vidusskola). Konsultēja kultūrvēsturniece Ieva Pauloviča. Maršruts tapis Latvijas kultūras kanona konkursa (2021/2022) ietvaros.

TEKSTU UN MARŠRUTU ADAPTĀCIJA:
Anete Konste

DIZAINS:
Agris Bobrovs

kulturaskanons.lv

LATVIJAS
KULTŪRAS
KANONS

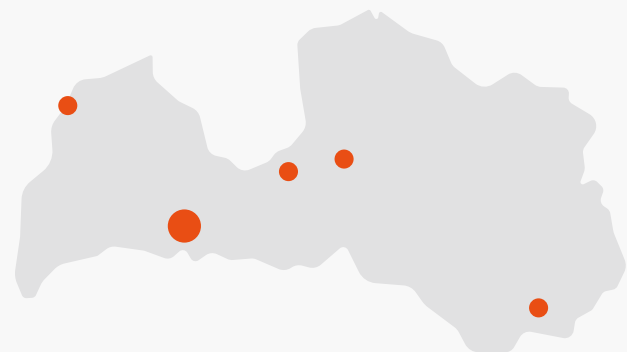
L N B
LATVIJAS
NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

LATVIJAS
KULTŪRAS
AKADEMIJA

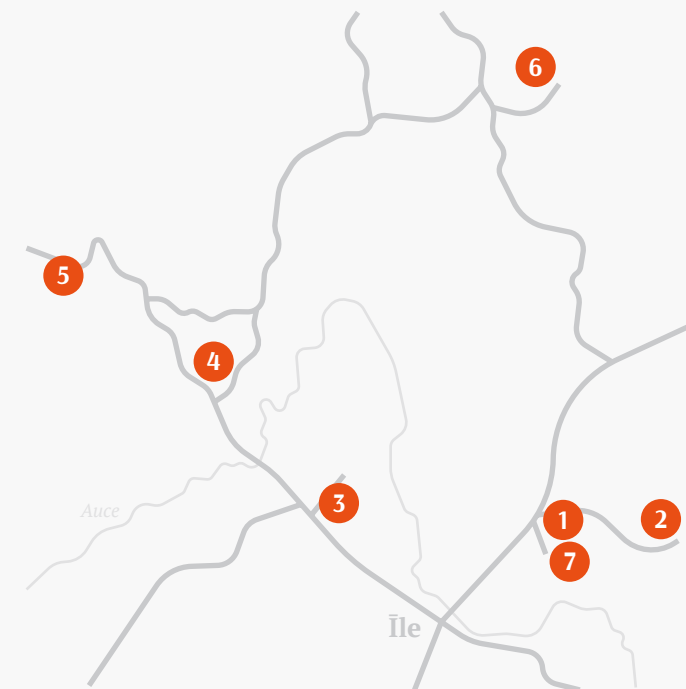
Virsotnes līdzenumā

Latvijas kultūras kanonā ir diži mākslas darbi – gleznas, skulptūras, grāmatas, mūzika, dziesmas, kino filmas, ēkas, izrādes, arī tautas tradīcijas – izcilākais, ko gadsimtu gaitā radījuši Latvijas cilvēki. Kultūras kanonā ir iekļautas arī ainavas – vērtības, kas veidojušās Latvijas dabas un cilvēku mijiedarbībā. Šīs dabas bagātības – Daugavas loki, meži, jūras krasts, līdzenumi un pauguraines – ir veidojušas mūsu kultūru, identitāti, dzīvesstilu un rakstura iezīmes. Arī šajos tūrisma maršrutos kultūra un daba ir ciešā simbiozē, saplūstot un izrietot viena no otras. Kalnā ir sena pils, no kuras paveras skats uz Daugavu. Kurzemes piekrastē ir vientuļa bāka, kas kādreiz brīdināja kuģus, bet tagad ir koncertzāle. Turklāt, izrādās, robeža, kur sākas un beidzas dabas ainava, nav nemaz tik viegli novelkama. Arī uz blokmājas jumta var justies kā kalnā un no augšas saredzēt upi trošuārā.

Baudi ceļojumu vienā no pieciem maršrutiem un vēro, kā dažādās Latvijas novadu ainavās ieskanas arī kultūras kanona saraksta vērtības!

Pirmoreiz Īles (*Ileh*) muižas vārds vēstures avotos minēts jau 1530. gadā. Īlē bērnību ir aizvadījis Krišjānis Barons, kura tēvs tolaik strādāja Īles muižā par vagaru. 1854. gadā vecās Īles muižas vietā tika uzcelta jauna ēka, kurai gandrīz gadsimtu vēlāk bija lemts pārtapt par sanatoriju un plaušu ārstniecības iestādi. Pēc 2. pasaules kara Īlē atradās lielākais partizānu bunkurs Baltijā, bet padomju laikā – kolhoza “Īle” ciemats. Īlē ir veselas divas augstienes – Krievkalnu valnis un Spārnu pilskalns. No tām paveras skats uz gleznaino Zemgales jaukto mežu ainavu. Šobrīd Īlē dzīvo aptuveni 400 iedzīvotāju, un te atrodas trīs valsts nozīmes kultūras un arheoloģijas pieminekļi.

1

ĪLES BAZNĪCA

Īles luterāņu baznīca ir celta aptuveni 17. gadsimta otrajā pusē, ko apliecina divi joprojām saglabājušies baznīcas zvani, kas datēti ar 1686. gadu. Senākā baznīcas attēla autors ir Johans Kristofs Broce, kurš 1795. gadā ir uzgleznojis Īles ciema panorāmu. 19. gadsimtā baznīcas centrā esot atradusies altārglezna, kas veidota pēc dāņu tēlnieka Bertela Torvaldsena Kopenhāģenas katedrālei izgatavotās Kristus skulptūras parauga. Šajā laikā baznīcā bijušas arī 400 sēdvietas, kas nozīmē, ka šeit būtu varējuši sasēsties visi šī brīža Īles iedzīvotāji. 1905. gada revolūcijas laikā baznīca tika nodedzināta, bet 1908. gadā atkal atjaunota. 2. pasaules kara laikā Īles baznīcu vēlreiz nopostīja un izlaupīja, bet 1965. gadā piespiedu kārtā likvidēja baznīcas draudzi. Padomju gados baznīcai tika atrasts funkcionālāks pielietojums – it kā šeit atradusies sporta zāle, it kā atsevišķs Īles sanatorijas spārns.

2016. gadā baznīcu, ceļojot pa Zemgales ārēm, pavisam nejauši ieraudzīja diriģents Ints Teterovskis. Viņam šī vieta ļoti iepatikās, un “Baznīcu nakti” šeit izskanēja kora “Balsis” koncerts, kurā tika atskaņota komponistes Lūcijas Garūtas un dzejnieka Andreja Egliša sarakstītā kantāte “Dievs, tava zeme deg!”. Tā ir lūgšana Dievam sargāt latviešu tautu, piedzīvojot 2. pasaules kara šausmas un nežēlību, ar ko tiešā veidā saistīta arī Īles vēsture. Ar šo koncertu sākās Īles baznīcas augšāmcelšanās, pēc kuras sakopšanas un atjaunošanas darbos iesaistījās arī vietējie iedzīvotāji. Baznīca ir valsts nozīmes kultūras

2

SPĀRNU PILSKALNS

Spārnu pilskalnu senie zemgaļi apdzīvoja laikā no 9. līdz 13. gadsimta beigām, kad tas tika nopostīts Livonijas krusta karos. Pilskalns ir aptuveni 30 m augsts, ar izteikti stāvām malām, kas zemgaļu pilskalniem ir ļoti netipiski. 1866. gadā šo vietu aprakstījis ievērojamākais 19. gadsimta Latvijas pilskalnu apskatnieks Augusts Bīlenšteins. Agrāk šajā kalnā visdrīzāk skanējušas zemgaļu ganu un saucienų dziesmas, jo pilskalnā ir ļoti laba akustika, kas aiznes skaņu visos virzienos. Spārnu pilskalna pakājē ir izveidota piemiņas vieta operdziedātājam, karavīram un politiķim Jānim Vītiņam. Par piedalīšanos Latvijas Neatkarības karā viņam pie Spārnu ezera tika piešķirta zeme, uz kuras operdziedātājs uzbūvēja mājas ar nosaukumu “Guntiņas”. 1945. gadā viņam par darbību nacionālajā pretestības kustībā “Tēvijas sargi” piesprieda nāves sodu. Kopš 2017. gada Spārnu pilskalnā Jānim Vītiņam par godu notiek īpašs piemiņas koncerts. Spārnu pilskalns ir valsts nozīmes arheoloģijas piemineklis.

NB! Pievērsiet uzmanību, ka ceļš uz šejieni ved caur pasakainu jaukto koku mežu, kas ir neatņemama Latvijas ainavas daļa. Pētījumi liecina, ka mežu ainava ir redzama katrā piektajā gleznā, ko gleznojuši Latvijas mākslinieki 20. un 21. gadsimtā. No pilskalna paveras skats arī uz mežu ielokā esošo Spārnu ezeru.

3

KRIŠJĀNA BARONA BĒRNĪBAS MĀJU VIETA

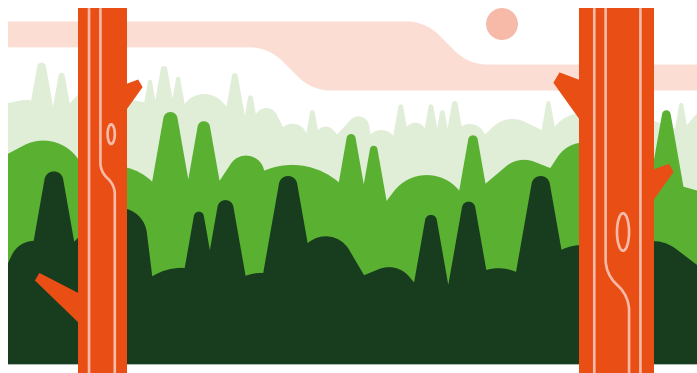

Šeit astoņus savas dzīves pirmos gadus aizvadījis rakstnieks un folkloras vācējs Krišjānis Barons (1835–1923). Viņa tēvs Juris Barons Īles muižā strādāja par vagaru jeb kļaušu darbu uzraugu. Kad tēvs nomira, Baronu ģimene pārcēlās dzīvot uz Dundagu, bet Juri Baronu apglabāja Īles kapsētā. Īles pagastā savākti bagātīga folkloras daļa – krātuvē atrodams Īles sešgadīgās pamatskolas audzēkņu vākums ar buramvārdiem, sakām vārdiem un parunām, ārsta un Īles sanatorijas vadītāja Anša Bergmaņa dziedātas un pierakstītas dziesmas, kā arī tautasdziesmu iesūtītāja Melperta dainas, kas vāktas šajā teritorijā.

6

SKATS NO KRIEVKALNU VAĻŅA

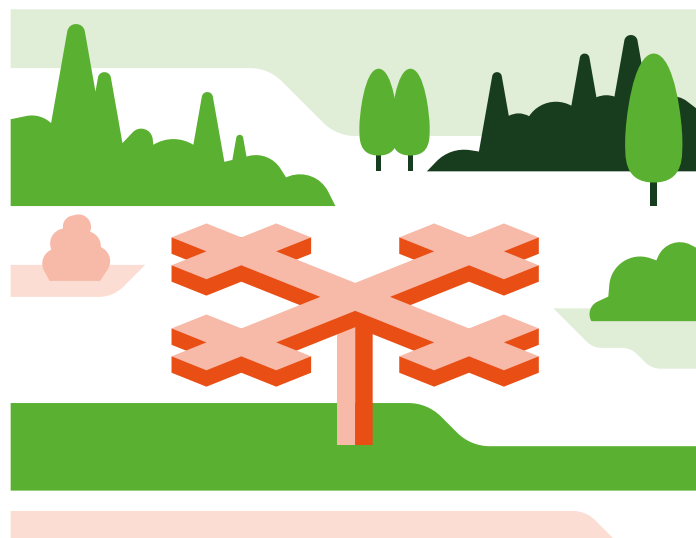
Lai gan kopumā Zemgale asociējas ar līdzenumiem, Īlei ir ko piedāvāt arī augstieņu cienītājiem. Šo unikālo 147,6 m virs jūras līmeņa esošo dabas veidojumu sauc Krievkalnu valnis. No tā virsotnes paveras visnotaļ iespaidīgs skats uz pakājē esošo Latvijas kodu – jaukto mežu ainavu, kas ir īpaša ar savu lielo skuju un lapu koku daudzveidību. Tumsas stundās no Krievkalnu vaļņa var aplūkot tālumā mirdzošo Dobeli.

4

MĀRAS BIRZS

Māras birzi 2012. gadā iestādīja biedrība “Zebrus draugi”, lai radītu piemiņas vietu visām šīs apkaimes ģimenēm un viņu dzimtas mājām, kuras pagājušajā gadsimtā iznīcināja karš. Katrs iestādītais koks simbolizē vienu zudušu mājsaimniecību. Kļavu, liepu un ozolu birzs centrā atrodas simbolisks akmeņu krāvums – Māras altāris. Ikviens, kas izjūt piederību šim apvidum, var pievienot krājumam arī savu akmeni. Lai pieminētu karā iznīcinātās ģimenes, Māras altāri var iedegt svecīti. Birzs un altāra idejas autors ir Valdis Lukjanovs.

5

ĪLES BUNKURS

Tuvojoties 1948. gada ziemai, Īles bunkuru izbūvēja apvienotās latviešu–lietuviešu grupas partizāni, lai turpinātu cīņu pret padomju varu. Bunkurā ik dienas komandiera Kārļa Kraujas (īstajā vārdā – Visvaldis Brizga) vadībā uzturējās 27 partizāni, kuru vidū bija cilvēki, kas slēpās no iesaukšanas padomju armijā, bijušie leģionāri un vienkārši patrioti, kuri neatbalstīja padomju okupācijas varu. Latvieši ar lietuviešiem bunkurā esot sarunājušies pašu radītā baltu pirmvalodā. Bunkurā atradās minū tālvadības iekārta, atsevišķa telpa produktu novietnei, tualete un aka.

Partizānus it kā esot nodevis čekas spiegs ar segvārdu Krusts, kurš bija veiksmīgi iefiltrējies starp bunkura iemītniekiem. 1949. gada 17. martā bunkuru aplenca Valsts drošības ministrijas spēki, un pēc piecu stundu ilgas cīņas partizāni bija spiesti padoties vai izdarīt pašnāvību. Deviņi no partizāniem tika sagūstīti un notiesāti uz 25 gadiem iesūtījumā. Šodien bunkurs ir atjaunots un kritušajiem partizāniem uzstādīts piemiņas akmens. Bunkura izmērs ir 54 m², turklāt tas ir lielākais bunkurs Baltijā.

7

ĪLES MUIŽA

1749. gadā Īles muižu pārņēma Herneru dzimta, kuras īpašumā tā atradās līdz pat 1920. gadam, kad Latvijā tika īstenota agrārā reforma. 1854. gadā vecās ēkas vietā uzbūvēja jaunu Īles muižas pili ar lepniem torņiem, kas, raugoties no tāluma, pakalnā esošajai ēkai piešķīra valdonīgu un bijību raisošu auru. 1923. gadā muižas teritorijas zemes gabalu un ēku piešķīra plaušu slimību speciālistam Ludvigam Kalniņam. Laikā līdz 1975. gadam muižas ēkā atradās sanatorija “Īle”, pēc tam šeit tika iekārtota slimnīca narkotiku un alkohola atkarīgajiem. Pēc 2. pasaules kara Īles sanatorijā, pie kuras galvenās ieejas gozējās strūklaka un puķu dobe, ikdienā uzturējās 100–150 slimnieku. 1990. gados šeit atradās sociālās un psiholoģiskās rehabilitācijas centrs, vēlāk – sociālās aprūpes centrs. Īles muiža ir valsts nozīmes arhitektūras piemineklis.

SATURS:

Gundega Māra Grūtupa, Eduards Liepiņš, Tomijs Endzelis (Jelgavas Mūzikas vidusskola). Konsultēja skolotāja Dagnija Jākobsone. Maršruts tapis Latvijas kultūras kanona konkursa (2021/2022) ietvaros.

TEKSTU UN MARŠRUTU ADAPTĀCIJA:
Anete Konste

DIZAINS:
Agris Bobrovs

kulturaskanons.lv

LATVIJAS
KULTŪRAS
KANONS

L N B
LATVIJAS
NACIONĀLĀ
BIBLIOTĒKA

LATVIJAS
KULTŪRAS
AKADEMIJA